

impatiens recusat. atque excutit. Eleganter de SAINT-EVRE-MONT i) inquit: „Les sciences & les arts ont des regles seures pour y être habiles, mais il n'y en a aucune pour aller à la fortune. La prudence & l'indiscretion, le vice & la vertu y conduisent, & un sot et un habile homme s'elevant également: un etourdi occupe un poste considerable, & un homme sage & moderé voule depuis trente ans dans la poussiere: les mêmes bonnes & les mêmes mauvaises qualitez, font des impressions bien cloignées sur diverses personnes; la stupidité de l'un lui tient lieu de discretion, & fait jeter les yeux sur lui pour en faire un homme de confiance; & la penetration de l'autre le fait passer pour un emporté, & refroidit les personnes qui prenoient soin de son établissement.

MEDITATIO VII.

DE NOVELLATORVM GEOGRAPHIA.

§. I.

Præter naturales animi dotes ad novellandum duo requiruntur. Primum est, ut ampliora vivendi media novellatori suppetant. Alterum, ut novellator pleniori gaudeat cogitandi libertate. Quod si novellatori misere vivendum, si quotidianus victus, & amictus multo indore comparandus, si facultates litterarijs commercijs fruendi desint, si uxor non injustas de comparandis libris querimonias habeat, si liberi pauperiem, atque egestatem omni die clamitent, si domestici unde emant, non habeant, angustia hæc sublimem genium deprimunt, humidum radicale exliccant, ac novellatorem necessario otio privant. Ubi vero cogitandi libertas plus æquo limitata, ac circumscripta est, ibi novellator angusti termini pertæsus vel genio suo profusus non indulget, vel saltim transgressionis notam metuens opus ad eum, quo poterat, ac debebat, perfectionis gradum non perducit. Scite Dominus de HALLER a) modulatur:

Der Freyheit Sitz, und Reich auf Erden
Kann nicht an Geist unfruchtbar werden,
Wer frey darf denken, denket wohl.

§. 2.

Prono hinc fluit alveo, quod dives tantummodo, ac liberior tellus rationales, ac solidos proferat novellatores. Si ex crudeli, atque avaro litore unus, alterque rationalis, ac solidus prodeat, id casu omnino contingit, atque ita ex eo communis regula constitui nequit.

§. 3.

Cum Republica quædam novellatoribus & necessarias facultates, & pleniorum cogitandi libertatem deneget, non mirandum i) in Saint-Evremonianis pag. m. 12. quidem,

a) In der Zueignungs-Schrift zu denen Gedichten.

quidem, cur ibi rari novellatores reperiantur; interim tamen id nec natura, minime novercanti, neque omnes hebetes in lucem protrudenti adscribendum, nec Musis, quæ nimium mites ac gratiosæ sunt, quam ut suum animum subtrahant, imputandum, nec demum vitio ostendendum incolis, qui iisdem, queis cæteri, dotibus nitent, parique scientiarum, ac disciplinarum cupidine trahuntur.

§. 4.

Infolidi, atque empirici novellatores sunt universi mundi cives, ingentique multitudine quæcumque inhabitant oram. Huc collinat personarum KLIMIVS b), dum scribit. „Cum patria nostra novatorum (absit invidia) feracissima sit, in commercio cum Quæritis stabilicando otia, negotia, somnos, vigiliis ponent, nihilque intentatum relinquent, donec machinas comminiscantur, quibus tuto, & absque arte magica in subterranea navigari queat.

§. 5.

Si in Republica plures novellatores bonos deprehendimus, recte inde inferimus, Rempublicam illam philosophice, ac bene gubernari, in ea Legem DEI servari, atque omne præceptum, quod præcipit, sancte custodiri, salutem populi supremam Legem haberi, justitiam, sinceritatem, atque humanitatem vigere, artes, scientiasque coli, bene meritis condigna præmia, & beneficia referri, bonos ad honores evehi, virosque congregari, qui velut sydera syderibus sese jungentia, mutuis doctrinis, dexteritate, probitate, ac candore coruscant, ipsamque Rempublicam, atque auctorem suum miro quodam irradiant modo. Ubi contra multi novellatores mali degunt, ibi Respublica corrupta est, ibi salus publica spernitur, ac privata quæritur, ibi pietas, atque humanitas exulant, ibi disciplina despiciuntur, ibi vitia regnant, ibi Borgiæ, Oliverii, atque Orci vivunt. Terque hinc, quaterque beata Respublica, quæ bonis novellatoribus gaudet; misera vero, atque infelicissima, quæ vel unum malum, pestem Reipublicæ, perditionis filium, patrem malorum, humani generis hostem, turbatorem quietis, infortuniorum scaturiginem, fecem nequitiarum, probitatis abominationem, ac publicum raptorem aboritur.

§. 6.

Tandem Respublica, quam sapientia non regit, sed cui fortuna præest, atque inconstantia dominatur, felices æque ac infelices alit novellatores.

§. 7.

Quæ hæcenus dixi, non sine præscitu virorum doctorum, præcipue ecclesiasticorum dixi.

Diælis majora tacebo.

b) In præfatione itineris subterranei.

